

VORMINGSBROCHURE

2019

PANAL

Palliatief Netwerk
Arrondissement Leuven vzw

VOORWOORD

Beste lezer,

Panal vzw wil de palliatieve zorgcultuur stimuleren en uitbouwen binnen het arrondissement Leuven, onder meer via vorming en opleiding. In deze brochure vind je onze vormingsinitiatieven voor 2019 terug.

Naast de basismodule, de vervolmakingsmodule en de cursus voor vrijwilligers en geïnteresseerden, bieden we in 2019 een basisopleiding voor artsen aan in samenwerking met de Federatie Palliatieve Zorg Vlaanderen en een opleiding palliatieve zorg voor kinesitherapeuten en ergotherapeuten. De minisymposia in 2019 hebben als rode draad 'positieve inzet in palliatieve zorg'. In vier thema-avonden willen we positieve krachten in palliatieve zorg belichten.

Panal vzw organiseert tevens enkele losse vormingsnamiddagen. We bieden een vorming over spiritualiteit ("gebrokenheid en heling"), een vorming over omgaan met ontevredenheid ("hoe overleven in deze eis-tijd") en, in samenwerking met de Federatie Palliatieve Zorg Vlaanderen, bieden wij u een namiddagopleiding over de palliatieve richtlijn 'delier'. In een middaglezing over omgaan met rouw willen we je graag informeren over nieuwe inzichten. Deze kunnen helpen in het ondersteunen van de palliatieve patiënt en zijn familie. De middaglezing over palliatieve sedatie heeft hetzelfde doel: de kennis en vaardigheden over palliatieve sedatie actualiseren. De opleiding 'een palliatieve benadering van wondzorg' tenslotte wil doen nadenken over hoe palliatieve wondzorg in de praktijk wordt gebracht. Hoe benaderen we de behandeling van wonden in palliatieve en terminale zorgsituaties? Wat is er mogelijk en welke zijn onze doelstellingen?

Voor een éénmalige vorming of een vormingspakket op maat van je organisatie, kan je ons steeds contacteren. Mogelijke thema's vind je achteraan in deze brochure. In onderling overleg wordt een aanbod op maat uitgewerkt.

Graag verwelkomen wij jou op één van onze vormingsmomenten!

Nele Geysen, Karen De Meerleer, Veerle Massart en Ria Vandermaesen.

BASISMODULE PALLIATIEVE ZORG

Inleiding in palliatieve zorg

Wat is palliatieve zorg? Hoe is palliatieve zorg georganiseerd? Welke ondersteuning is mogelijk? Het netwerk en de MBE (multidisciplinaire begeleidings-equipe of thuiszorgequipe), palliatief verlot, de thuiszorgpremie, ... komen aan bod. Verder is er beknopt aandacht voor de wetgeving over palliatieve zorg, de patiëntenrechten en euthanasie.

Symptoomcontrole

Welke hinderlijke symptomen treden op bij palliatieve patiënten en hoe ga je hiermee om (bv. via medicatie of op verzorgingsvlak)? We bekijken vermoeidheid, gastro-intestinale klachten, voedingstips, pulmonaire symptomen, urologische, dermatologische en neurologische problemen.

Samenwerken

Door de extra zorg die in palliatieve situaties nodig is, zijn er vaak heel wat hulpverleners betrokken. Hoe werken deze hulpverleners (vanuit hun verschillende taken en verantwoordelijkheden) samen in een team? Door oefening ontdek je wat de kwaliteiten van jou en van anderen zijn in een team en hoe we onze interacties met anderen beter kunnen begrijpen.

Communicatie

In palliatieve zorg is communicatie essentieel. We bespreken de invloed van referentiekaders in communicatie. We geven aandacht aan bepaalde basishoudingen van een hulpverlener in communicatie met de patiënt en zijn omgeving. Hoe heeft communicatie invloed op samenwerking en vice versa?

Psychosociale aspecten

Welke emoties en reacties zien we bij een palliatieve patiënt en zijn omgeving? Wat betekent het voor de omgeving om te zorgen voor een ongeneeslijk zieke? Hoe kan de hulpverlener emotionele ondersteuning bieden?

Pijncontrole deel 1 en 2

We besteden aandacht aan de definitie van pijn, de soorten pijn, pijnmeting, de pijntrappen, de verschillende soorten medicatie (waaronder morfine, co-analgetica en adjuvante stoffen) en het gebruik van de spuitaandrijver. We bespreken een aantal relevante casussen.

Omgaan met rouw

Rouw is als een vingerafdruk, universeel en toch uniek. Wat is rouw en welke verschillende reacties kunnen rouwenden vertonen? Wat is de huidige visie rond rouw en welke misverstanden leven er? Hoe kan je als zorgverlener rouwenden ondersteunen en ook zorgen voor jezelf?

'Medisch Begeleid Sterven'

In 'Medisch Begeleid Sterven' worden enkele specifieke termen en handelingen binnen palliatieve zorg van nabij bekeken: (afzien van) curatief en/of levensverlengend handelen, pijn- en symptoomcontrole, palliatieve sedatie en actieve levensbeëindiging.

Omtrent het overlijden

Hoe gebeurt een lijktooi? Hoe kan de familie hierbij betrokken worden? We bekijken de praktische en administratieve kant van het overlijden, de belangrijkste wetgeving en de formaliteiten aangaande een overlijden.

BASISMODULE VOORJAAR

 Code: BA1/2019

 Op **donderdagnamiddag** van 13.15u.-16.30u.

DATUM	THEMA	LESGEVER
Donderdag 24 januari	Inleiding in palliatieve zorg	Ria Vandermaesen
Donderdag 31 januari	Psychosociale aspecten	Karen De Meerleer
Donderdag 7 februari	Symptoomcontrole	Verpleegkundige MBE
Donderdag 14 februari	Medisch Begeleid Sterven	Jan Coel
Donderdag 21 februari	Omgaan met rouw	Karen De Meerleer
Donderdag 28 februari	Pijncontrole deel 1	Verpleegkundige MBE
Donderdag 14 maart	Communicatie	Nele Geysen
Donderdag 21 maart	Samenwerken	Nele Geysen
Donderdag 28 maart	Pijncontrole deel 2 (met de werking van de spuitaanrijver)	Verpleegkundige MBE
Donderdag 4 april	Omtrent het overlijden Afronding	Gilbert Pues

 Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

 Kostprijs: 440 euro

BASISMODULE NAJAAR

 Code: BA2/2019

 Op **dinsdagnamiddag** van 13.15u.-16.30u.

DATUM	THEMA	LESGEVER
Dinsdag 10 september	Inleiding in palliatieve zorg	Ria Vandermaesen
Dinsdag 17 september	Symptoomcontrole	Verpleegkundige MBE
Dinsdag 24 september	Psychosociale aspecten	Karen De Meerleer
Dinsdag 1 oktober	Pijncontrole deel 1	Verpleegkundige MBE
Dinsdag 8 oktober	Medisch begeleid sterven	Jan Coel
Dinsdag 15 oktober	Pijncontrole deel 2 (met de werking van de spuit aandrijver)	Verpleegkundige MBE
Dinsdag 22 oktober	Omgaan met rouw	Karen De Meerleer
Dinsdag 5 november	Communicatie	Nele Geysen
Dinsdag 12 november	Samenwerken	Nele Geysen
Dinsdag 19 november	Omtrent het overlijden Afronding	Gilbert Pues

 Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

 Kostprijs: 440 euro

VERVOLMAKINGS- MODULE PALLIATIEVE ZORG

De vervolmakingsmodule is bedoeld voor cursisten die reeds een basis-module palliatieve zorg hebben gevolgd.

Communicatie

Een palliatieve situatie gaat vaak gepaard met ambivalente gevoelens van de patiënt en de familieleden. Hoe ga ik hiermee om als hulpverlener en hoe kan ik hiermee rekening houden in de communicatie. Hoe ga ik om met conflicten tussen familieleden en de patiënt? Wat met omgaan in waarheid? Hoe communiceren in crisissituaties?

Vroegtijdige zorgplanning

Wanneer beslissingen rond zorgplanning en levenseinde zich aandienen, is het wenselijk dat de patiënt centraal staat in deze besluitvorming. Afhankelijk van het ziektebeeld is dit geen evidente opgave. Op het moment dat besluitvorming nodig is, is de communicatie met

de patiënt zelf vaak bemoeilijkt door het vorderende ziekteproces. Om de patiënt toch zo veel mogelijk in dit proces te betrekken, moeten we anticiperen op de zorg die komt. In deze vorming bekijken we of het concept 'vroegtijdige zorgplanning' ons de nodige hulpmiddelen kan bieden.

(Klein)Kinderen betrekken bij palliatieve zorg

Kinderen zijn belangrijke en kwetsbare medespelers in een palliatieve zorgsituatie. Veel hulpverleners en ouders worstelen met de vraag: hoe kunnen we kinderen en jongeren opvangen en begeleiden? Wat zijn misverstanden en valkuilen? Hoe betrek je kinderen bij het afscheid nemen? Er worden concrete tips en handvatten aangereikt.

Pijn- en symptoomcontrole

Aan de hand van oefeningen en casussen wordt gewerkt rond: dyspnoe, angst, constipatie, pijnmeting, verwardheid en mogelijke urgenties in palliatieve zorg. We bespreken pijnmedicatie per trap, het omzetten van medicatie per os naar subcutane of transdermale toediening en de nevenwerkingen van pijnmedicatie worden bekeken.

Tijdens deze cursus wordt verder gebouwd op de lesinhoud van de basismodule.

Palliatieve zorg bij ouderen

Palliatieve zorg bij ouderen vergt specifieke aandacht. Ouderen hebben vaak te maken met een multiële pathologie. Inschatten wanneer de palliatieve fase start bij ouderen is niet altijd evident. Ouderen hebben veel verlieservaringen te verwerken en er bestaan bij hen heel wat mythes over doodgaan, medicatie, ...

Terminale zorg

De terminale fase in palliatieve zorg is een beperkte, maar intense periode met specifieke noden en behoeften zowel bij de patiënt als bij de omgeving. Deze noden situeren zich op lichamelijke, emotioneel, sociaal en spiritueel vlak. Hoe kunnen wij als zorgverleners deze noden (h)erkennen?

Hoe zien we wanneer de terminale fase start? Hoe kunnen we passende ondersteuning bieden aan de patiënt en zijn omgeving? Wat hebben de patiënt en zijn familie nodig om afscheid te kunnen nemen? Hoe kunnen we onze zorg hierop afstemmen? We staan stil bij de verschillende aspecten en bieden tips en handvatten aan.

Omgaan met emotionele pijn

Emotionele pijn kan niet zomaar weggenomen worden bij de palliatieve patiënt en zijn omgeving. Hoe helpen we mensen daarin? Wat kunnen ze

zelf doen en wat hebben ze nodig? Er worden enkele referentiekaders geboden die houvast bieden bij het hulpverleners en eigen ervaringen van de deelnemers worden besproken.

Ethische aspecten

Welke waarden en normen zijn belangrijk in palliatieve zorg? Hoe gaan we in palliatieve zorg om met ethische problemen? Vanuit een ethisch kader worden handvatten aangereikt die kunnen helpen bij ethische dilemma's.

Omgaan met spirituele pijn

In palliatieve situaties worden hulpverleners soms geconfronteerd met de spirituele pijn van de betrokkenen. Wat betekent spiritualiteit? Welke rol kunnen waarden- en zingevingkaders, levensbeschouwing en geloofsovertuiging in de stervensfase spelen? Hoe kan je als hulpverlener spirituele pijn herkennen en hiermee omgaan?

Zorg voor zorgenden

Werken met palliatieve patiënten en hun omgeving vergt veel van de zorgverlener. Om niet uitgeblust te geraken, is het telkens vinden van nieuwe energie noodzakelijk. Durf je jezelf een adem-pauze gunnen om nieuwe energie op te doen? Durf je grenzen trekken? Hoe doe je dit? Wat kan je daarbij helpen?

VERVOLMAKINGSMODULE

PALLIATIEVE ZORG

 Code: VVM/2019

 Op donderdagnamiddag van 13.15u. tot 16.30u.

DATUM	THEMA	LESGEVER
Donderdag 26 september	Communicatie	Nele Geysen
Donderdag 3 oktober	Vroegtijdige zorgplanning	Maartje Wils
Donderdag 10 oktober	Pijn- en symptoomcontrole	Verpleegkundige MBE
Donderdag 17 oktober	(Klein)kinderen betrekken in palliatieve zorg	Karen De Meerleer
Donderdag 24 oktober	Omgaan met spirituele pijn	Katrien Cornette
Donderdag 7 november	Omgaan met emotionele pijn	Walter Rombouts
Donderdag 14 november	Palliatieve zorg bij ouderen	Jan Coel
Donderdag 21 november	Terminale zorg	Veerle Massart en Karen De Meerleer
Donderdag 28 november	Ethische aspecten	Jan Coel
Donderdag 5 december	Zorg voor zorgenden Afronding	Walter Rombouts

 Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

 Kostprijs: 440 euro

PALLIATIEVE ZORG VOOR GEINTERESSEERDEN EN VRIJWILLIGERS

Deze cursus is bedoeld voor alle geïnteresseerden in palliatieve zorg en voor vrijwilligers in een woonzorgcentrum, een voorziening voor personen met een verstandelijke beperking of een psychiatrische verzorgingsinstelling.

Voor kandidaat-vrijwilligers voor de palliatieve thuiszorg (Pallium vzw) of voor een palliatieve eenheid (Heilig Hartziekenhuis Leuven of UZ Leuven campus Sint-Pieter) is het volgen van de twee delen van deze cursus een voorwaarde.

DEEL 1

Inleiding in palliatieve zorg

Wat is palliatieve zorg? Hoe is de zorg georganiseerd? Welke wetgeving is relevant? Hoe werken de MBE (multidisciplinaire begeleidingsequipe of thuiszorgequipe) en het netwerk van Panal? Welke ondersteunende maatregelen zijn er? Wat is de taak van een vrijwilliger hierin?

Communicatie

In palliatieve zorg is communicatie essentieel. We bespreken de invloed van referentiekaders in communicatie. We bespreken en oefenen basishoudingen in de communicatie met de patiënt en zijn omgeving.

Psychosociale aspecten

Welke emoties en reacties zien we bij een palliatieve patiënt en zijn omgeving? Wat betekent het voor de omgeving om te zorgen voor een ongeneeslijk zieke? Hoe kan de vrijwilliger omgaan met deze emoties?

Omgaan met rouw

Rouw is als een vingerafdruk, universeel en toch uniek. Wat is rouw en welke verschillende reacties kunnen rouwenden vertonen? Wat is de huidige visie over rouw en welke misverstanden leven er? Hoe kan je als vrijwilliger rouwenden ondersteunen en zorgen voor jezelf?

DEEL 2

Comfortzorg

Hoe kunnen we als vrijwilliger mee het comfort van de patiënt ondersteunen? Wat zijn de taken van de vrijwilliger? Wat melden we aan wie? Wat kunnen we doen bij pijn of bij andere klachten? We bespreken de tekenen van een naderend overlijden. Er worden concrete tips gegeven en we sluiten af met een oefening.

Ondersteunende diensten

In deze vorming geven we een overzicht van de meest voorkomende thuisdiensten en vertellen we bij welke organisaties je terecht kan voor een bepaalde vorm van hulpverlening.

Omgaan in waarheid en met vertrouwen

De wet op de patiëntenrechten zegt dat de patiënt het recht heeft om de waarheid rond zijn situatie te kennen. Wat is de waarheid? Kunnen of willen we de waarheid altijd weten in een ziekteproces? Hoe wordt er omgegaan met 'wat is'? Wat is het belang van vertrouwen in elkaar, in de hulpverleners? Wat maakt vertrouwen (on-)mogelijk?

Verplaatsingstechnieken

Hoe kan je op een rugvriendelijke manier een zieke verplaatsen en comfortabel installeren? Er gaat tijdens de vorming ook veel aandacht naar houding en rugsparen tijdens dagelijkse handelingen.

Spirituele aspecten

In palliatieve situaties worden vrijwilligers soms geconfronteerd met de spirituele pijn van de betrokkenen. Wat betekent spiritualiteit? Welke rol kunnen waarden- en zingevingskaders, levensbeschouwing en geloofsovertuiging in de stervensfase spelen? Hoe kan je als vrijwilliger spirituele pijn herkennen en hiermee omgaan? Welke zorg kan geboden worden en wanneer verwijs je best door? We staan ook stil bij de eigen spiritualiteit en de krachtbronnen die helpen om ons eigen engagement vol te houden.

PALLIATIEVE ZORG VOOR GEINTERESSEERDEN EN VRIJWILLIGERS

 Deel 1: op **dinsdagnamiddag** van 13.30u. tot 16.30u.

 Code: VRW1/2019

DATUM	THEMA	LESGEVER
Dinsdag 23 april	Inleiding in palliatieve zorg	Ria Vandermaesen
Dinsdag 30 april	Psychosociale aspecten	Karen De Meerleer
Dinsdag 7 mei	Communicatie	Nele Geysen
Dinsdag 14 mei	Omgaan met rouw	Karen De Meerleer

 Deel 2: op **dinsdagnamiddag** van 13.30u. tot 16.30u.

 Code: VRW2/2019

DATUM	THEMA	LESGEVER
Dinsdag 28 mei	Spirituele aspecten	Katrien Cornette
Dinsdag 4 juni	Omgaan in waarheid en met vertrouwen	Eveline De Blauwer
Dinsdag 11 juni	Verplaatsingstechnieken	Marleen Michaux en Sonja Vanden Bergh
Dinsdag 18 juni	Comfortzorg	Verpleegkundige MBE
Dinsdag 25 juni	Ondersteunende diensten Afronding	Gwen Vernimmen

 Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

 Kostprijs: 100 euro per deel

De kostprijs mag geen beletsel zijn voor deelname. Wij engageren ons om mee naar een gepaste oplossing te zoeken.

Personen die zich kandidaat willen stellen als vrijwilliger, nemen contact op met Karen De Meerleer, vrijwilligersverantwoordelijke van Panal, via kdemeerleer@panal.be.

MINISYMPOSIA 2019

Panal vzw organiseert jaarlijks een aantal minisymposia over een specifiek thema binnen palliatieve zorg, voor hulpverleners uit de verschillende werkvelden (thuiszorg, woonzorgcentra, palliatieve eenheden, ziekenhuizen, ...) en voor andere geïnteresseerden.

De rode draad voor de minisymposia van 2019 is:

'Palliatieve zorg, leefbare zorg?!'

In vier thema-avonden belichten we dit jaar enkele positieve krachten in palliatieve zorg. In het **eerste minisymposium** gaan we in op goede samenwerking. Palliatieve zorg is een multidisciplinaire zorg, waarbij samenwerken onontbeerlijk is. Welke dynamieken spelen er binnen teams en tussen mensen algemeen? Hoe kan je ermee omgaan? Wat kan ik zelf doen om mijn samenwerking en communicatie met anderen te optimaliseren? Hoe omgaan met verschillen en deze inzetten als kracht?

Het **tweede minisymposium** zet de kracht van humor in palliatieve zorg in de verf. Met humor kan je trachten de angst van patiënten te verminderen of hen even afleiden van hun pijn. Met humor kan je je eigen (zware) werk relativeren. Het kan voor verbinding zorgen tussen de mensen in en rond het bed.

Het **derde minisymposium** heeft aandacht voor waardigheid. Niet alleen de waardigheid van de patiënt (kwaliteit van leven, waardig sterven, ...) kan in het gedrang komen, ook die van de hulpverlener kan onder druk staan: wanneer het gevoel ontstaat moreel tekort te schieten in de zorg of als men zich ontoereikend kan engageren in de situatie.

Het **vierde minisymposium** gaat in op 'veerkracht en zorg voor zorgenden'. Zelfzorg is een klavertje vier van 'zelfkennis' (wat heb ik echt nodig, wat is wezenlijk goed voor mij?), 'zelfwaardering' (loyaal en mild kunnen zijn tegenover zichzelf), 'bewuste keuzes' maken en tijd nemen voor verandering en 'verwenning'. Geen veerkracht zonder zelfzorg. Zelfzorg is gemakkelijker met een grote veerkracht. Dit is een cirkel die in positieve of negatieve richting kan draaien.

€ **Kostprijs:** 25 euro per minisymposium

🕒 **Duur:** telkens van 20.30u. tot 22.30u.

Je ontvangt een aanwezigheidsattest.

Accreditering voor artsen wordt aangevraagd in rubriek 6 ethiek en economie.

1. WERKEN MET MENSEN VOOR MENSEN

 Ingrid Deprez, klinisch psycholoog, gestalt-therapeut. Sociale bemiddelaar, procesbegeleider in teams en trainer o.a. bij Inspinazie.

 Donderdag 28 februari 2019

 Code: MS1/2019

 in WZC Dommelhof, Halensebaan 25, 3390 Tielt-Winge

2. HUMOR IN MOEILIJKE TIJDEN

 Dr. Hugo Stuer, huisarts, antroposofisch geneesheer en auteur.

 Donderdag 23 mei 2019

 Code: MS2/2019

 in Aula Geertrui Cordeys, Begijnhof CC Diest, Infirmeriestraat z/n, 3290 Diest

3. WAARDIGHEID ALS WERKWOORD

 Linus Vanlaere, ethicus, verbonden aan RHIZO en aan VIVES verpleeg- en vroedkunde, vrijwillig wetenschappelijk medewerker aan de KU Leuven, auteur.

 Donderdag 3 oktober 2019

 Code: MS3/2019

 in aula 4 E 1.09, UC Leuven-Limburg, Campus Hertogstraat, Hertogstraat 178, 3001 Heverlee.

4. ZORGEN VOOR ANDEREN DOOR TE ZORGEN VOOR JEZELF

 Marc Buelens, Emeritus professor aan Vlerick Business School, doctor in de organisatiepsychologie (Universiteit Gent), voormalig directeur van Vlerick Business School, schrijver van romans, non-fictie boeken en columns.

 Donderdag 21 november 2019

 Code: MS4/2019

 in het UPC Kortenberg, activiteiten- en vormingscentrum (AVC), Leuvensesteenweg 517, 3070 Kortenberg.

BASISOPLEIDING PALLIATIEVE ZORG VOOR ARTSEN

Afstuderende artsen zijn zelden voldoende opgeleid in palliatieve zorg. Ze komen meestal pas na enkele jaren in aanraking met palliatieve situaties en moeten dan kennis vergaren in een erg versnipperd opleidingslandschap. Daarom biedt de **Federatie Palliatieve Zorg Vlaanderen** deze opleiding aan, voor de jaargang van 2019-2020 in samenwerking met **Panal vzw**, UZ Leuven en KU Leuven.

Deze opleiding richt zich tot de 'doorsnee' **huisarts en specialist** die de basiskennis van palliatieve zorg wil verwerven of vervolledigen. Deelnemers zijn na de cursus in staat een palliatieve situatie tijdig te herkennen, het gesprek hierover te voeren en de terminale fase aan te kaarten. Zij kunnen in de meest voorkomende situaties een goede pijn- en symptoomcontrole voeren en begeleiden de patiënt en zijn omgeving op de verschillende domeinen van palliatieve zorg (lichamelijk, psychologisch, sociaal en spiritueel). Zij weten wat ze van andere hulpverleners mogen verwach-

ten, kennen hun eigen grenzen en de mogelijkheden van andere disciplines.

De opleiding loopt over **zes zaterdagen, gespreid van oktober 2019 tot juni 2020**. Elke lesdag omvat 3u kennisoverdracht en 3u interactie op basis van vooraf gemaakte opdrachten. Deelnemers dienen het hele traject te volgen en ontvangen nadien een getuigschrift. Dit getuigschrift geeft automatisch toegang tot het Interuniversitaire Postgraduaat Palliatieve Zorg voor artsen, een verdiepende opleiding.

Inhoudelijke thema's zijn:

- Inleidend begrippenkader in palliatieve zorg
- Pijncontrole
- Symptoomcontrole
- Communicatie
- Psychosociale en spirituele zorg
- Medisch begeleid sterven

Het volledige programma en het team van lesgevers zal later bekend gemaakt worden via de nieuwsbrief van Panal, onze website en Mediwatch.

 Code: BOPZA/2019

 Datum: Zes zaterdagen van oktober 2019 tot juni 2020

 Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

 Kostprijs: richtprijs 600 euro

Accreditering voor artsen wordt aangevraagd in rubriek 6 ethiek en economie.

DE KINESITHERAPEUT EN ERGOTHERAPEUT IN PALLIATIEVE ZORG

Kinesithherapie en ergotherapie maken deel uit van de multidisciplinaire samenwerking in palliatieve zorg. Toch is het voor de betrokken hulpverleners vaak een zoektocht naar hoe zij hun rol hier kunnen opnemen. Wat is eigen aan een palliatieve zorgsituatie? Wat zijn specifieke aandachtspunten in de zorg voor een palliatieve patiënt? Wanneer is een activerend zorgbeleid niet meer van toepassing? Hoe verloopt de overgang naar comfortzorg? Het doel van deze opleiding is om bestaande technieken en kennis anders te leren inzetten - van revaliderende patiënt naar palliatieve patiënt - in overeenstemming met de draagkracht van de patiënt.

Om tegemoet te komen aan de vraag van kinesitherapeuten en ergotherapeuten naar opleiding specifiek voor hun takenpakket, ontwikkelde Panal een opleidingstraject - zowel voor de thuiszorg als voor de woonzorgcentra.

Een tweede opleidingstraject – afgestemd op kinesitherapeuten en ergotherapeuten werkzaam in de thuiszorg – volgt in het najaar. Voor meer informatie, hou onze website in de gaten.

 Code: KEPZ/2019

 Datum: Donderdag 25/4/2019, 9/5/2019, 23/5/2019

 Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

 Kostprijs: 150 euro

Accreditering wordt aangevraagd.

Programma voor de woonzorgcentra

Dag 1 - donderdag 25 april 2019 van 13u30 tot 16u30

- Inleidende begrippen in palliatieve zorg
- Lichamelijk comfort in palliatieve zorg

Dag 2 - dinsdag 7 mei 2019 van 13u30 tot 16u30

- Kinesitherapeutisch comfort in de palliatieve en terminale fase
- De rol en de taak van de kinesitherapeut en de ergotherapeut in palliatieve zorg
- Beschikbare materialen ter ondersteuning in de palliatieve zorg

Dag 3 - donderdag 23 mei 2019 van 13u30 tot 16u30

- Vroegtijdige zorgplanning en communicatie
- Emotionele en sociale ondersteuning van de palliatieve patiënt

GEBROKENHEID EN HELING

Spiritueel competent worden vanuit het ars-moriendi-model van Carlo Leget

In zijn boek 'Van levenskunst tot stervenskunst (2008)' tekent Carlo Leget een model uit van spirituele zorg in een palliatieve setting. Centraal in zijn model staan enerzijds het begrip (de zijnskwaliteit) innerlijke ruimte en anderzijds de vijf spanningsvelden die aan de orde zijn in de laatste fase van het leven. In de stervenskunst komt het er, aldus Leget, op aan om voldoende innerlijke ruimte te ontwikkelen. Van daaruit kunnen, in zo groot mogelijke vrijheid en openheid, de grote spanningsvelden die eigen zijn aan ieders leven bekeken worden.

Eén van de spanningsvelden in ieders leven, en in het bijzonder dat van de patiënt en zijn/haar omgeving, is dat van 'gebrokenheid en de heling'. Geconfronteerd met de ultieme grenservaring van een mogelijke dood, komen de grote vragen op omtrent de beperktheid, de gekwetstheid en de gebrokenheid van het leven. Hoe ervaren we gebrokenheid? Waarom is er lijden? Is er een perspectief op heling en redding? Hoe kunnen we (een stuk) verlossing brengen of ervaren? Is er leven na de dood?

Elke zorgmedewerker beschikt idealiter over een aantal basisvaardigheden om de spirituele nood van een patiënt op te pikken. Via praktische oefeningen rond het thema 'gebrokenheid en heling' verkennen we onze eigen innerlijke ruimte en gaan we na welke invloed dit kan hebben op onze (professionele) spirituele basisvaardigheden (zoals betrokkenheid, empathie, echtheid, nabijheid, gevoeligheid) en zelfzorg. Op inhoudelijk vlak brengen we onze eigen spirituele overtuigingen in kaart en scherpen we onze communicatieve vaardigheden aan. We verkennen, verwoorden en verhelderen de betekenis van dit spanningsveld binnen onze professionele context.

De vorming wordt verzorgd door **Renilde Vos**, theoloog, met jarenlange ervaring op vlak van spirituele vorming en begeleiding. Zij is medebezielster van 'De Grondmelodie', een vzw die spirituele en existentiële counseling verzorgt en diverse initiatieven rond zingeving en spirituele verdieping aanbiedt. Voor meer info zie: www.degrondmelodie.be.

De doelgroep zijn artsen, verpleegkundigen, psychologen, pastores, moreel consulenten, sociaal werkers, ergotherapeuten, kinesitherapeuten, vrijwilligers, ...

 Code: GEHE/2019

 Datum: Dinsdag 26 maart van 13.30u. tot 16.30u.

 Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

 Kostprijs: 45 euro

ONCOLOGISCHE & PALLIATIEVE WONDZORG DOOR EEN ANDERE BRIL BEKEKEN

In de meeste gevallen zullen wonden van palliatieve patiënten niet meer genezen. De wonden zijn het gevolg van tumoren, bestraling, huidmeta's of doorligwonden. Het accent ligt niet meer op het behandelen met het uitzicht op genezing, maar op het beperken van het ongemak of het bieden van comfort. Op deze dag leert u wonden inschatten met behulp van het TIME-principe (Tissue, Inflammation, Moisture, Edge), leert u wat de invloed van chemotherapie en radiotherapie kan zijn op wondheling (bv. hand-voetsyndroom), welke verbanden en hulpmiddelen er bestaan en wat

hierin specifieke aandachtspunten zijn voor oncologie en palliatieve zorg.

In deze opleiding gaan we zowel theoretisch als praktisch aan de slag met wondzorg binnen de palliatieve en terminale zorgverlening. Het doel van deze opleiding is begrijpen hoe palliatieve wondzorg verschilt van acute en chronische wonden, welke verschillende types van weefselvernietiging er zijn en hoe de behandeling van wonden kan worden benaderd. Naast kennisoverdracht wordt uitgebreid ingegaan op praktijkvoorbeelden.

De doelgroep zijn artsen en verpleegkundigen, met praktijkervaring in palliatieve zorg.

De vorming wordt verzorgd door **Nele Callaerts**, wondzorgverpleegkundige consultatie complexe wondzorg in het Militair Hospitaal te Brussel, verantwoordelijke nieuwsbrief wondzorg.net, coördinator opleiding 2e jaar postgraduaat wondzorg en lid van het teachers network EWMA, European Wound Management Association.

 Code: WOND/2019

 Datum: Donderdag 9 mei 2019 van 13.30u. tot 16.30u.

 Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

 Kostprijs: 45 euro

Accreditering voor artsen wordt aangevraagd in rubriek 6 ethiek en economie.

OMGAAN MET ROUW: NIEUWE INZICHTEN

Verlies en rouw horen bij het leven, zijn er onlosmakelijk mee verbonden. Rouw is universeel én tegelijk uniek, veelzijdig en complex.

In deze middagsessie belichten we de huidige visie en de nieuwste inzichten in de kijk naar rouw in onze maatschappij. Wat is rouw en hoe kunnen we rouw (h)erkennen? Hoe kunnen we als zorgverlener omgaan met rouwenden?

Welke misverstanden en valkuilen staan ons hierbij soms in de weg? Wat is helpend en wat vermijden we beter? We staan stil bij het belang van afscheid nemen, hechting en verbondenheid, de kracht van kwetsbaarheid, betekenisgeving,... en hoe dit ons handvatten biedt om met de nodige expertise én een warm hart zorg te dragen voor rouwenden.

De doelgroep zijn artsen, verpleegkundigen, psychologen, pastores, moreel consulenten, sociaal werkers, ergotherapeuten, kinesitherapeuten, vrijwilligers, ...

De vorming wordt verzorgd door **Karen De Meerleer**, psycholoog van Panal.

Code: ROUW/2019

Datum: Donderdag 13 juni van 11.30u. tot 14.00u.

Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

Kostprijs: 45 euro (broodjeslunch inbegrepen)

De Federatie Palliatieve Zorg Vlaanderen en Panal vzw bieden samen aan:

WERKEN MET DE RICHTLIJN DELIRIUM BIJ PALLIATIEVE PATIËNTEN

De Federatie Palliatieve Zorg Vlaanderen heeft een aantal richtlijnen ontwikkeld over palliatieve zorg waarbij de wetenschappelijke kennis gekoppeld wordt aan de praktijkervaring van zorgverleners uit verschillende disciplines (www.pallialine.be). Eén van deze richtlijnen gaat over delirium of delier, een ziektebeeld waarbij de patiënt verward is en vaak hallucinaties en waanbeelden heeft. Dit is niet alleen beangstigend voor de patiënt en zijn naasten, het is ook prognostisch ongunstig en leidt vaak tot dringende hospitalisatie. Het herkennen en behandelen van delier is dan ook belangrijk. Dit wordt nog benadrukt door de prevalentie bij ter-

minale patiënten (85-90%) en bij kankerpatiënten in een ziekenhuis of palliatieve eenheid (25-45%). Toch wordt delier niet altijd onmiddellijk herkend (22-50%). Wil jij meer weten over delier bij palliatieve patiënten? Met deze Pallialine opleiding krijg je aan de hand van verschillende casussen meer duidelijkheid over delier, de diagnose en behandeling.

De opleiding werd in eerdere edities beoordeeld als concreet, duidelijk en praktijkgericht. Praktische handvatten uit de opleiding maken dat hulpverleners zich gekwalificeerd voelen in het herkennen van delier en hoe dit te communiceren aan familie.

De doelgroep zijn artsen, verpleegkundigen, psychologen, pastores, moreel consulenten, sociaal werkers, ergotherapeuten, kinesitherapeuten, vrijwilligers, ...

De vorming wordt verzorgd door **dr. Gert Huysmans**, huisarts en equipearts van het Netwerk Palliatieve Zorg Noorderkempen, **dr. Lieve Lemey**, geriater verbonden aan het AZ Sint Lucas Brugge en **mevrouw Christine De Coninck**, palliatief verpleegkundige in het palliatief support team UZ Gent.

 Code: WPRD/2019

 Datum: Donderdag 19 september 2019 van 12.00u tot 16.30u

 Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

 Kostprijs: 85 euro (broodjeslunch inbegrepen)

OMGAAN MET ONTEVREDENHEID: Hoe overleven in deze EIS-tijd?

Ontevreden cliënten, patiënten en familie opvangen: het is geen prettige job. Een ontevreden cliënt zet druk en dat bemoeilijkt een professionele aanpak. We ergeren ons aan de manier waarop ongenoegen wordt geuit, vaak gebeurt dat tegen de verkeerde persoon en we weten niet hoe we moeten reageren... Nochtans zijn klachten belangrijk voor een organisatie. Ze komen vaak van loyale cliënten die op een duidelijke, maar niet altijd correcte manier willen zeggen wat er fout loopt. Het opsporen en aanpakken van ontevredenheid kan tot een betere dienstverlening leiden.

In deze praktische opleiding onderzoeken we de ontevredenheid en het belang om deze aan de oppervlakte te brengen. Door een kritische analyse van klachtengesprekken van de deelnemers worden hun reacties geanalyseerd. We bieden recepten aan om ontevreden cliënten op een professionele manier te helpen.

De doelgroep zijn artsen, verpleegkundigen, psychologen, pastores, moreel consulenten, sociaal werkers, ergotherapeuten, kinesitherapeuten, vrijwilligers, ...

De vorming wordt verzorgd door **Karen Claes**, zaakvoerder, trainer, consultant en coach bij VICE CONSULTANCY.

Code: ONTVR/2019

Datum: Dinsdag 15 oktober 2019 van 13.30u. tot 16.30u.

Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

Kostprijs: 45 euro

UPDATE ROND PALLIATIEVE SEDATIE

In de meeste gevallen zijn pijn, verwardheid, verstikkingsgevoel, angst, onrust, ... met de klassieke medicatie en ondersteuning goed te bestrijden. Soms lukt dit echter niet. In de stervensfase kan de arts dan, in overleg met de patiënt en in samenspraak met de omgeving, palliatieve sedatie toepassen. De arts bepaalt de juiste samenstelling en dosering van de medicatie. De spuitaandrijver wordt opgestart en de behandeling wordt dagelijks opgevolgd door de verpleegkundige, samen met de MBE.

In deze vorming staan we stil bij het begrip palliatieve sedatie en het verschil met euthanasie. We bespreken de meest gebruikte medicaties en hun dosissen en kijken in welke situaties palliatieve sedatie kan opgestart worden.

In het tweede deel van de lezing bekijken we de praktijk van palliatieve sedatie. Hoe vaak wordt dit toegepast, hoe gebruik je de spuitaandrijver, wat zijn aandachtspunten bij het toepassen van palliatieve sedatie, hoe kan familie afscheid nemen, ...

De doelgroep zijn artsen en verpleegkundigen.

De vorming wordt verzorgd door **dr. Johan Coppens**, huisarts en equipearts van Panal en **Veerle Massart**, hoofdverpleegkundige van de MBE van Panal.

Code: PASE/2019

Datum: Donderdag 5 december van 11.30u. tot 14.00u.

Locatie: Panal, Waversebaan 220, 3001 Heverlee

Kostprijs: 45 euro (broodjeslunch inbegrepen)

VORMING OP MAAT

Heel wat organisaties, voorzieningen en socioculturele verenigingen vragen ons naar een vorming of vormingspakket op hun maat. Hiernaast vind je een mogelijk aanbod vanuit Panal. We zijn graag bereid om te kijken met welke vorming we kunnen inspelen op een specifieke behoefte: aarzel dus niet om contact op te nemen en uw vormingsvraag te stellen.

Al onze vormingen zijn interactief, met praktijkvoorbeelden. We vertrekken vanuit de ervaring van de cursisten en bekijken met hen hoe we op hun vragen kunnen ingaan.

MOGELIJKE THEMA'S:

- Inleiding in palliatieve zorg
- Palliatieve zorg thuis: wat en hoe?
- Comfortzorg
- Pijncontrole
- Symptoomcontrole
- Kinderen betrekken bij palliatieve zorg
- Psychosociale aspecten
- Communicatie
- Omgaan met rouw
- Zorg voor zorgenden
- Ethische aspecten in palliatieve zorg
- Samenwerken in palliatieve zorg
- Quiz palliatieve zorg
- ...

Vormingen op maat kunnen aangevraagd worden via Nele Geysen, vormingsverantwoordelijke van Panal. Zij is telefonisch te bereiken via het nummer 016-23 91 01 of via e-mail ngeysen@panal.be. Elke vormingsvraag wordt besproken op ons vormingsoverleg.

Graag tijdig aanvragen!

**Kijk regelmatig naar onze website voor nieuwe
vormingen, studiedagen, ...**

INSCHRIJVINGSVOORWAARDEN

Hoe inschrijven:

- **Bij voorkeur online** via www.panal.be, door het inschrijvingsformulier terug te sturen naar Panal vzw, Waversebaan 220 te 3001 Heverlee of via een mail naar vragen@panal.be.
- Iedere deelnemer vult een afzonderlijk inschrijvingsformulier in.

Hoe betalen:

- Een inschrijving is pas definitief wanneer het inschrijvingsgeld is overgemaakt op **rekening BE82 7364 0127 0068** van Panal vzw.
- Cursuscode en naam van de deelnemer moeten worden vermeld in het vak 'mededeling' van de overschrijving.
- Opleidingscheques worden niet aanvaard.

Hoe deelnemen:

- Panal kan een vorming annuleren. Je krijgt dan het inschrijvingsgeld integraal terugbetaald of je kan een ander cursusmoment kiezen.
- Gelieve ons tijdig te verwittigen wanneer je niet aanwezig kan zijn op een cursusdag.

- Je kan een gemiste les uit een module **niet** op een ander moment inhalen, noch je door iemand anders laten vervangen. Panal vzw bezorgt het lesmateriaal van de gemiste les.
- Je kan je enkel inschrijven voor volledige modules en **niet voor afzonderlijke dagdelen** binnen die module.
- Na een vorming ontvang je van ons een aanwezigheidsattest.

Hoe annuleren:

- Je kan annuleren tot 14 dagen voor de cursus. Je krijgt dan het inschrijvingsgeld terugbetaald.
- Zonder tijdige annulatie kan er geen terugbetaling gebeuren. Indien je nog niet betaalde, wordt de kostprijs van de vorming toch aangerekend.
- Een ingeschreven persoon kan zich enkel voor een volledige cursus laten vervangen. Elke wijziging hieromtrent dient schriftelijk te gebeuren.

Indien je op de hoogte wenst te blijven van komende vormingen, of voor inhoudelijke vragen en vragen in verband met inschrijvingen, betaling en administratie, kan je contact opnemen via: 016 23 91 01, vragen@panal.be of www.panal.be.

DOCENTEN

Jan Coel,

verpleegkundige en intervisor.

Katrien Cornette,

doctor in de praktische theologie, pastor in het U.P.C. Sint-Kamillus te Bierbeek en freelance vormingswerker inzake ethiek, spiritualiteit en goede (zelf)zorg.

Eveline De Blauwer,

klinisch psycholoog, vrijwilligersverantwoordelijke Palliatief Netwerk Mechelen vzw.

Karen De Meerleer,

klinisch psycholoog, rouwzorgverantwoordelijke en vrijwilligersverantwoordelijke Panal.

Moniek Drees,

verpleegkundige, verpleegkundig-consulent MBE Panal.

Kris Elsen,

verpleegkundige, verpleegkundig-consulent MBE Panal.

Nele Geysen,

orthopedagoog, vormings- en projectverantwoordelijke Panal.

Gwen Vernimmen,

Thuiszorg Brabant,
Regionaal dienstencentrum FSMB.

Veerle Massart,

master in de verpleegkunde,
hoofdverpleegkundige MBE Panal.

Marleen Michaux,

stafmedewerker Wit-Gele Kruis
Vlaams-Brabant.

Gilbert Pues,

begravenisondernemer.

Walter Rombouts,

klinisch psycholoog, oprichter
Perspectief (bureau voor opleiding
en vorming).

Sonja Vanden Bergh,

stafmedewerker Wit-Gele Kruis
Vlaams-Brabant.

Ria Vandermaesen,

verpleegkundige, licentiaat sociale
wetenschappen, coördinator Panal.

Maartje Wils,

master in de verpleegkunde,
zorgcoach Triamant.

Palliatief Netwerk
Arrondissement Leuven vzw

✉ Waversebaan 220, 3001 Heverlee
☎ 016-23 91 01
📧 vrAGEN@panal.be
🌐 www.panal.be

INSCHRIJVINGSFORMULIER

Je kan ook inschrijven via onze website: www.panal.be bij de vormingen.

- Inschrijving/betaling via de werkgever
- Inschrijving/betaling op eigen initiatief

- Factuur gewenst

Inschrijving van :

Naam: Voornaam:

Beroep/functie:

Instelling:

Naam directie of verantwoordelijke:

Straat: Nr: Bus:

Postcode: Gemeente:

Telefoon: E-mail:

Schrijft in voor :

Cursus	Code	Kostprijs	Reeds gevolgde cursus
Basismodule Nr. ...	/2019	440 €	
Vervolmakingsmodule	VVM/2019	440 €	Basis: nr. /20...
Minisymposium nr.	/2019	25 €	
Module voor geïnteresseerden en vrijwilligers Deel 1	VRW1/2019	100 €	
Module voor geïnteresseerden en vrijwilligers Deel 2	VRW2/2019	100 €	
Basismodule Palliatieve Zorg voor artsen	BOPZA/2019	600 €	
De rol van de kinesitherapeut en ergotherapeut in palliatieve zorg	KEPZ/2019	150 €	
Omgaan met rouw: nieuwe inzichten	ROUW/2019	45 €	
Gebrokenheid en heling	GEHE/2019	45 €	
Een palliatieve benadering van wondzorg	WOND/2019	45 €	
Omgaan met ontevredenheid	ONTVR/2019	45 €	
Werken met de richtlijn delirium bij palliatieve patiënten	WPRD/2019	85 €	
Update rond palliatieve sedatie	PASE/2019	45 €	

Je storting geldt als definitief inschrijvingsbewijs !!!

Datum:

Handtekening:

Terug te zenden naar: Panal vzw, t.a.v. Ingrid Bevers, Waversebaan 220 te 3001 Heverlee,
of mailen naar vragen@panal.be.